

PAMIĘTNIK FIZYOGRAFICZNY.

Redakcyę Pamiętnika Fizyograficznego stanowią:
PP. St. Chelchowski, S. Dickstein, K. Jurkiewicz, K. Kulwieć, J. Lewiński, W. Wróblewski,
Br. Znatowicz.

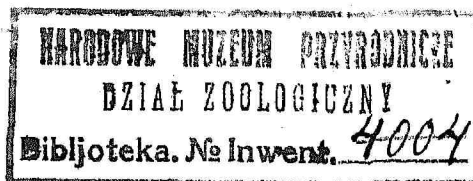
(Wydawcy: W. Wróblewski i Br. Znatowicz).

Tom XIX.

Wydany z zapomogi Kasy pomocy dla osób, pracujących na polu naukowem,
imienia D-ra med. Józefa Mianowskiego.

Dział I. Meteorologia i hydrografia. — Dział II. Geologia z chemią. —
Dział III. Botanika i zoologia. — Dział IV. Antropologia i archeologia
przehistoryczna.

WARSZAWA

Druk Rubieszewskiego i Wrotnowskiego

1907.

P. 1562.

SPIS OWADÓW

znalezionych pod Warszawą, oraz w okolicach w promieniu

40 kilometrów odległych,

przez LUDWIKA HILDTA.

Cicindelidae.

Cicindela.

C. sylvatica. L. W okolicach lesistych na piaszczystych przedlesiach pospolita i liczna. Dotychczas znajdowałem ten gatunek tylko po prawej stronie Wisły. Wawer, Otwock, Urle.

C. campestris. L. Wogóle niezbyt pospolita. Trzyma się przeważnie ziemi gliniastej lub skalistej. Częściej się przytrafia po lewej niż po prawej stronie Wisły. Powązki, Bielany, Wilanów.

C. hybrida. L. Wszędzie, szczególnie nad brzegami rzek b. pospolita i liczna.

C. hybrida varietas *riparia*. Latreille. Gatunek właściwy okolicom górskim. W okolicach Warszawy niezmiernie rzadka. Pan Władysław Brandel znalazł jeden okaz późną jesienią w r. 1864 na Pelcowiznie. Od tego czasu nie wiem, czy ją kto tamże znalazł.

C. arenaria. Fuessli, varietas *sinuata* Panzer. Wogóle rzadka; głównie po prawej stronie Wisły znajdowana. Saska Kępa, Żerań, 21 czerwca 1894. 8 lipca 1899 wyłowilem z wody podczas wylewu Wisły.

C. germanica. L. W lipcu szczególnie po wylewach na gliniastych namuliskach bardzo liczna. Saska Kępa.

Carabidae.

Calosoma.

C. inquisitor. L. Wogóle rzadka. Zdarza się co kilka lat w różnych okolicach w lasach dębowych lub też na przydrożnych topolach. Bielany 1875. Natolin 1888 w połowie maja. Znalazłem raz jeden okaz w mieście przy ulicy Trębackiej na chodniku 1888 z początkiem czerwca.

C. sycophanta. L. Co cztery lata (mniej więcej) się przytrafia. Czasem bywa bardzo liczna jak np. w roku 1862; można ją było znaleźć na

wszystkich bitych drogach koło Warszawy. W roku 1884 pojawiła się licznie na topolach przy szosie grochowskiej. Następnie znalazłem też kilka okazów w r. 1892 w połowie lipca koło Skaryszewa na tej samej szosie. Od tego czasu, pomimo pilnego śledzenia i poszukiwania, nigdy na nią nie natrafiłem. Owad ten pożyteczny ginie widocznie w miarę wytrzebienia przydrożnych drzew, których się trzymał, niszcząc mnóstwo gąsienic émy *Liparis dispar* i *processionea*.

C. investigator Illiger. Należy do fauny stepowej, zdarza się wszakże i u nas. Pan Władysław Brandel znalazł jeden okaz na ścianie przy ulicy Granicznej r. 1862 dnia 22 czerwca. Nie sądzę, aby ten owad był gdzie w stronie Warszawy od tego czasu znaleziony.

C. auropunctatum Herbst. Wiem, że była kilkakrotnie znajdowana w okolicach Warszawy. Sam natrafiłem na wielką ilość jej ale za obrębem podanego obszaru, mianowicie we wsi Biernik pod Radziwiłłowem podczas sprzętu grochu dnia 18 sierpnia 1868. Nie wiem, czy od tego czasu kto ją znajdował.

Carabus.

Procrustes coriaceus L. Kiedyś w okolicach Warszawy nie rzadki: Bielany, Młociny 1867 i 1872. Obecnie w miarę wyciępiania lasów coraz rzadszy. Od r. 1872 znalazłem trzy okazy w Urlu w lesie 6 września 1901. Jeden okaz znalazłem w Łazienkach królewskich koło pomarańczarni 23 sierpnia r. 1904. Znalazł też poprzednio tamże jeden okaz pan Ludwik Englert,

Megadontus violaceus Linn. Znajduje się po obu stronach Wisły, po prawej częstszy. Wawer, Rembertów, Zacisze, Otwock. W tej to miejscowości w roku 1885 dnia 1 czerwca znalazłem sporo okazów w świeżo wykopanym rowie, a między niemi odmianę *varietas Germari* Sturm. Odmiana ta częstsza jest w górach.

Mesocarabus catenulatus Scopoli. W obrębie podanego obszaru obecnie musi być nadzwyczaj rzadki. Ś. p. Karol Kloss, artysta rzeźbiarz, znalazł 50 okazów w lasach koło St. Dr. Żel. Warsz. Wied., Grodzisk w roku 1894. Sam znajdowałem tego owada poza granicami podanego powyżej obszaru, wyłącznie w zwierzyńcu skierniewickim, ale tylko po kilka okazów dnia 10 września 1867 i dnia 8 września 1872. Od tego czasu pomimo kilko-razowej tam bytności, oraz pomimo skwapliwego szukania, nigdy pomienionego gatunku nie znalazłem. Po prawej stronie Wisły gatunek ten nie był dotychczas znaleziony.

Chaetocarabus intricatus L. Blisko Warszawy niema go wcale. Wraz z poprzednim gatunkiem znajdował go koło Grodziska już wspomniany Karol Kloss. Ja sam natrafiłem na tego owada również w zwierzyńcu skierniewickim w latach 1867 i 8 i 1872. Jakąś odmianę znalazł p. Wojciech Mączyński wczesną wiosną r. 1885. Od tej pory nigdy w podanych miejscowościach owad ten nie był znaleziony.

Chrysocarabus auroniteus Fabr. W okolicach Warszawy rzadki i nie łatwy do znalezienia. Dotychczas znalazłem kilka okazów w Natolinie w kwietniu 1888. Znajdowali go również pp. E. Szleziger, W. Mączyński,

oraz ś. p. Józef Hornziel w tej samej miejscowości i w tym samym czasie. Na obszarze Królestwa należy do owadów niezbyt rzadkich.

Hemicarabus nitens L. Nierzadki wogóle. Trzyma się też i miejscowości bezleśnych a głównie ziem ornych. Liczniejszym i częstszym bywa po prawej stronie Wisły niż po lewej. Praga, Grochów, Otwock. We wsi Jasienice koło stacyi drogi petersburskiej Tłuszcz znalazłem w roku zeszłym okazów 40, które siedziały w dołach do przechowywania ziemniaków przeznaczonych. Znaleźli też również tyle panowie W. Mączyński i L. Englert.

Limnocarabus clathratus Lin. Wogóle rzadki. Znajdowałem go dotychczas tylko po prawej stronie Wisły; koło fortu Śliwickiego za Pragę, kiedy jeszcze gaje nadbrzeżne nie były spustoszone, można było rok rocznie na tego owada natrafić. Znajdował go też tam w latach 1884, 1885 i 1886 p. W. Mączyński. Oprócz okolic praskich wymienił mi wypadła Otwock, Urle i Tłuszcz, gdzie też po jednym okazie pomienionego owada znalazłem.

L. granulatus L. Po obu stronach Wisły pospolity. Odmiana z czarnemi nogami daleko rzadsza. Przesiaduje też w polu pod kamieniami. Praga, Saska Kępa, Bielany, Otwock i t. d.

Eucarabus cancellatus Illiger. Wszędzie pospolity, przebywa też i w polu. Należy mi nadmienić, że wszystkie odcienie barw nie stanowią żadnej jego oznaczonej odmiany (varietas). I tak barwa niebieskawa nawet zdarza się u okazów tegoż gatunku a odmiany ustalone jak varietas tuberculatus Dej należą do fauny górskiej wyłącznie.

E. Ullrichi Germar. Gatunek faunie podgórza właściwy. Kieleckie i Miechowskie góry. W okolicach Warszawy niezmiernie rzadki. Jeden okaz znalazł za rogatką wolską ś. p. Baumgarten w roku 1884.

E. arvensis Herbst. Koło Otwocka bardzo pospolity jak również w dalszych okolicach zalesionych po prawej stronie Wisły. Otwock 1885 do 1888, Urle 1899, 1900 i 1901. Po lewej stronie Wisły ten gatunek jest daleko rzadszy. W zwierzyńcu skierniewickim znajdowałem go w nielicznych okazach w latach 1867, 1868 i ostatni raz 1884. Od tego czasu nigdy tamże na niego nie natrafiłem. Barwa pojedynczych okazów bardzo różna: od ciemnozłotej aż do ciemnoszafirowej. Można powiedzieć, że nie ma dwu okazów o tej samej barwie.

Carabus nemoralis Müller. Kiedyś dość pospolity; można go było znaleźć nawet w ogrodach miejskich: Łazienki królewskie, ogród saski. Jednakowoż w miarę marnowania starodrzewu staje się nawet i w lasach coraz rzadszym. Pojedyncze okazy różnią się bardzo różnorodnemi odcieniami barw.

C. glabratus Paykul. Wogóle rzadki. Bielany 1867, Wawer 1886, Urle 1901.

C. marginalis Fabricius. Tylko po prawej stronie Wisły ale coraz rzadszy. Znajdował go przed laty profesor Antoni Waga koło Tarchomina, w miejscowości leśnej zwanej Piekielekiem. Z każdej uczynionej tam wycieczki przynosił do domu po kilkadziesiąt okazów. Skoro zaś ten las niemal zupełnie wytrzebiono, rzeczonego owada wcale znaleźć tam nie można.

W roku 1872 w październiku, gdy jeszcze jaki taki las tam istniał, znalazłem 13 okazów w przekopie leśnym. Jeden okaz znalazłem w lesie wawerskim 8 sierpnia 1884. Obecnie tylko może tam go znaleźć można. Pp. Emilian Szleziger, Wojciech Mączyński i ś. p. Józef Hornziel znaleźli w tymże lesie sporo okazów w maju 1894.

Orinocarabus hortensis L. Kiedyś w okolicach bliskich Warszawy był b. pospolity: Bielany, 1867, 15 października 10 okazów, Wawer też w październiku 1884. Obecnie coraz rzadszy owad. Od lat dwudziestu nie natrafiłem na żadnego, dopiero w Urlu w roku 1902 późną jesienią znalazłem 4 okazy, a z wiosną przyniosłem ze mchem jeden okaz z Natolina. Raz w zwierzyńcu skierniewickim natrafiłem na ciekawą odmianę, prawdopodobnie potworność (*monstruositas*). Okaz ten miał na pokrywach cechowe żółciste oczka zupełnie zaniknięte. Nie posiadam go wszakże w zbiorze, gdyż nie przywiązując do takiego objawu żadnego znaczenia, podarowałem go komuś ze zbieraczy.

Oreocarabus convexus Fabr. Przeważnie w podgórzach. W okolicach Warszawy rzadki. Pojawia się na Bielanych i tam też jeden znalazłem. Pan Mączyński znalazł tamże dwa okazy. Kiedyś znajdował go i po prawej stronie Wisły, mianowicie w lesie tarchomińskim, ś. p. przez Baumgarten.

Cychrus.

C. rostratus L. W okolicach Warszawy rzadki. Znaleść go można po obu stronach Wisły tylko przy starodrzewiu. Natolin 1884. Wawer, Url, Tłuszcz 1904. Niegdyś w lesie tarchomińskim znajdował go ś. p. przez Baumgarten. Znalazłem też tam przed laty jeden okaz.

Leistus.

L. ferrugineus L. Koło Warszawy bardzo rzadki. Znalazłem jeden okaz w Morysinku koło Wilanowa w r. 1894, również znajdował go p. Mączyński w Natolinie.

L. rufescens Fabr. Jeszcze rzadszy od poprzedniego. Jeden okaz znalazłem 17 maja roku bieżącego. Oba pomienione gatunki częściej się zdarzają na podgórzu. Ojców, Żłoty Potok i t. d.

Nebria.

N. livida L. Nad brzegami Wisły po obu stronach, zwłaszcza w sierpniu, bardzo pospolita.

N. brevicollis Fabr. Również jak poprzednia pospolita tylko po lasach w zbutwiałych pniach i pod kamieniami. Wierzbno, Mokotów, Natolin, Bielany.

Notiophilus.

N. aquaticus Lin., *N. palustris* Duft. i *N. biguttatus* F. Wszystkie 3 gatunki po lasach w miejscach wilgotnych i bagnistych bardzo pospolite.

Omophron.

O. limbatus F. Nad brzegami rzek, strumieni, a nawet wód stojących zwyczajny.

Blethisa.

B. multipunctata L. Zdarza się dość często ale pojedynczo na trawach, w lasach lub na łąkach koło wody. Jeden okaz znalazłem 28 września 1902 r. na ścianie przy ulicy Miodowej. Drugi raz w 1903 r. w Łazienkach królewskich też na ścianie. Oprócz tego znajdowałem ją koło wód i strumieni w Czarnej Strudze, w Otwocku i w Natolinie.

Elaphrus.

E. uliginosus F. Rzadki. P. Mączyński. Bielany 1885.

E. cupreus Duft. Znacznie pospolitszy od poprzedniego. Znajdowałem go na Bielanych, w Czarnej Strudze i w Urlu.

E. riparius L. Wszędzie nad wodami bardzo pospolity.

E. aureus Müller. Daleko rzadszy od poprzedniego, również nad wodami. Bielany, Winnica.

Loricera.

L. pilicornis F. Wszędzie w miejscach wilgotnych b. pospolita. Skoro pierwsze ciepła nastąpią, można ją znaleźć w cieniu na ścianach w miejscu w licznych okazach.

Dyschirius.

D. digitatus Dejean. W okolicach Warszawy bardzo rzadki. Znalazł go raz pan Mączyński, ale nie wiem, w jakiej miejscowości.

D. thoracicus Rossi. Pospolitszy od poprzedniego, ale nie częsty. Znajdował go często ś. p. Fryderyk Osterloff w Gocławku.

D. obscurus Gyllenhal. Wszędzie pod mułem oraz w piasku wilgotnym nad brzegami wód, ale niezbyt pospolity. Saska Kępa, Czarna Struga, Urle.

D. nitidus Schaum. Również pod mułem, ale rzadszy od poprzedniego. Saska Kępa, Urle 1900 r. 6 czerwca.

D. angustatus Ahrens. Bardzo rzadki. Czarna Struga 15/5 1903 r. Jeden okaz znalazłem nad strumieniem.

D. Lafertei Putreis. Bardzo rzadki. Urle 1899 r. Jeden okaz z mokrego piasku nad brzegiem Liwca wydeptany.

D. globosus Herbst. Wszędzie nad brzegami wód bardzo pospolity.

D. chalceus Erickson. Dość rzadki. Znajdowałem go koło Warszawy, głównie na Saskiej Kępie

D. politus Dejean. Wogóle rzadki. Otwock 5 czerwca 1889. Trzy okazy.

D. ruficornis. Rzadki. Dwa okazy znalezione podczas wylewu Wisły na Pradze pod fortem Śliwickim, dnia 8 lipca 1901.

D. salinus Schaum. Również jak poprzedni rzadki. Saska Kępa 15 maja 1899, jeden okaz. Fort Śliwicki dnia 8 lipca 1901 podczas wylewu, dwa okazy.

D. aeneus Dej. Wogóle niezbyt pospolity w okolicach blisko Warszawy położonych, za to na obszarze dalszym w kraju częstszy. Saska Kępa, Otwock, Czarna Struga.

Clivina.

C. fosfor L. i *C. collaris*. Wszędzie w mule oba gatunki pospolite. Zdarzają się i po lasach.

Brosicus.

B. cephalotes L. Pod kamieniami i kłodami na polach b. pospolity. W lasach nigdy go nie znajdowałem.

B. cephalotes varietas *semistriatus* Fischer. Znacznie rzadszy od poprzedniego, również na ziemiach uprawnych niż w lasach częstszy.

Tachypus.

T. caraboides Schrank. Wszędzie nad brzegiem wód b. pospolity.

T. pallipes Duftschm. Nierównie rzadszy od poprzedniego.

T. flavipes L. Wszędzie bardzo pospolity.

Bembidium.

B. striatum F. Wszędzie nad wodami bardzo pospolite.

B. velox Sturm. Również jak poprzednie.

B. argenteolum Alwens. Nad brzegami wód szczególnie po wyłewach b. pospolite, zaś jego odmiana varietas *azureum* Goebler daleko rzadsza.

B. littorale Oliv. Trochę rzadsze od poprzednich.

B. laticolle Duft. Rzadkie. Znajdowałem tego owada tylko na Saskiej Kępie w latach 1886, 1887 i 1888. Od tego czasu nigdy na niego nie natrafiłem.

B. splendidum Sturm. Od czasu do czasu miejscami b. licznie się spotyka. Saska Kępa 1885, Urle 1001, Tłuszcz 1904.

B. pygmaeum F. i var. *bilumelatum*. Tu i owdzie nad brzegami wód oraz w miejscowościach wilgotnych licznie się znajduje. Żerań 8 lipca 1899, Tłuszcz 17 i 24 maja 1905, w dołach po ziemniakach.

B. lampros Herbst. Wszędzie bardzo pospolite.

B. ruficolle Gyll. Wszędzie nad brzegami rzek i strumieni szczególnie po prawej stronie Wisły b. pospolite. Bielawy, Urle, nad brzegiem Liwca.

B. dentellum Thanberg. Jak poprzednie bardzo pospolite.

B. varium Oliv. Rzadsze od poprzedniego. Saska Kępa.

B. adustum Schaum. Wszędzie nad brzegami wód bardzo pospolite i liczne.

B. obliquum Sturm. Dotychczas znalazłem tylko dwa okazy w połowie sierpnia 1904 na Saskiej Kępie i nie wiem, czy je rzadkiem lub pospolitem nazwać.

B. Andreae F. Niezbyt pospolite. Saska Kępa, Otwock.

B. ustulatum L. Wszędzie pospolity gatunek.

B. rupestre L. Równie pospolite jak poprzednie.

B. nitidulum Marsham. W okolicach oznaczonych arcy rzadkie. Jeden okaz znalazł nad Świdrem koło Otwocka p. Mączyński.

B. lunatum Duft. Wszędzie nad wodami pospolite.

B. quadriguttatum F. Niezbyt pospolite. Znalazłem tylko raz sporo okazów w pobliżu rogatki marymonckiej nad brzegami pozostałego ujścia rzeczki Sadurki, 17 maja 1894. Od tego czasu nigdy go koło Warszawy nie znalazłem.

B. quadripustulatum Serville. Jeszcze radsze od poprzedniego. Sam go nigdy nie znajdowałem. P. Mączyński.

B. quadrimaculatum L. Wszędzie w miejscach wilgotnych bardzo pospolite i częste.

B. humerale Sturm. W pobliżu Warszawy znalazł je tylko raz ś. p. Fryderyk Osterloff pod Grochowem na torfowisku, ale w jakim czasie—tego nie wiem.

B. tenellum Erichson. Nad brzegami wód czasem bardzo pospolite i liczne. Saska Kępa, Bielany.

B. gilvipes Sturm. Bardzo rzadkie. Otwock. W. Mączyński.

C. doris Gyll. Dość rzadkie. Znajdowałem je od czasu do czasu na Saskiej Kępie.

B. articulatum Gyll. Wszędzie nad wodami bardzo pospolite.

B. octomaculatum Goetze. Bardzo rzadkie. W. Mączyński.

B. assimile Gyllenhal. Bardzo rzadkie. W. Mączyński.

B. Mannerheimi Sahlberg. Dotychczas znajdowałem je tylko w gęstym lesie koło Tłuszcza. Wysiane w domu z zebranego liścia i mehu. 16 września 1904.

B. biguttatum F. Wszędzie koło wód i w wilgotnych lasach b. pospolite. Pojedyncze okazy różnią się nieraz między sobą różną wielkością. Saska Kępa, Praga, Bielany.

B. guttula F. Koło Warszawy dość rzadkie. Posiadam dwa okazy wysiane z napływków rzecznych podczas powodzi 23 września 1904 r.

Ocys.

O. quinquestriatus Gyll. Rzadki. Jeden okaz wyłowilem z wody podczas wylewu Wisły 8 lipca 1901 r.

Tachys.

T. bistriatus Duftsch. Koło Warszawy rzadki. Kilka okazów wysiałem z napływków po wylewie Wisły 10 lipca 1901 r.

Tachyta nana Gyll. Niezbyt pospolity. Przebywał nad wodami oraz pod korą zbutwiałych pieńków sosnowych.

Trechoblemus.

T. micros Herbst. Zazwyczaj rzadki. Po silnych wszakże wylewach rzek, w naniesionych napływkach bywa bardzo liczny. Gołędzinów 1872, Praga 23 czerwca 1894.

Lasiotrechus.

L. discus F. Również jak poprzedni łatwiejszy do znalezienia po silniejszych wylewach. Znalazłem 4 okazy pod starym pniem wierzby w Morysunku 28 czerwca 1905.

Trechus.

T. rubens F. Owad właściwy górrom, w okolicach podanych b. rzadki. Dotychczas znalazł 4 okazy pan Mączyński w Otwocku nad Świdrem.

T. quadristriatus Schrank. Wszędzie po lasach wilgotnych i po wylewach bardzo pospolity.

Epaphius.

E. secalis Paykul. Po lasach pod liściem oraz nad brzegami rzek po wylewie (szczególniej) bardzo pospolity.

Patrobus.

P. atrorufus Ström. Przy leśnych bagnach pospolity. Wierzbno 6 września 1867, Natolin 4 czerwca 1904.

Platynus.

P. ruficornis Goetze. Dość rzadki. Przekłada lasy i gaje liściaste. Można go też znaleźć nad brzegami rzek i strumieni. Mokotów, Natolin, Otwock.

P. obscurus Herbst. Pospolitszy od poprzedniego. Przebywa w zbudowanych pniach wszystkich drzew.

P. assimilis Paykul. Wszędzie w miejscach wilgotnych, czy w lasach, czy też po polach i rowach bardzo pospolity.

P. Krynicki Sperk. Rzadszy cokolwiek od poprzedniego.

P. longiventris Mannerheim. Bardzo rzadki. Dotychczas widziałem tylko jeden okaz, przez pana Mączyńskiego w Otwocku nad Świdrem znalezione.

P. ericeti Panzer. Koło Warszawy arcy rzadki. Jeden okaz p. Mączyńskiego koło Grochowa.

P. impressus Panz. Nad brzegami wód bieżących i odlewisk rzecznych, szczególnie po powodzi, pospolity i nieraz bardzo liczny.

P. sexpunctatus L. Wszędzie bardzo pospolity.

P. marginatus L. Nad brzegami rzek bardzo pospolity.

P. Mülleri Herbst. Wszędzie b. pospolity. Niebieskawa odmiana znacznie rzadsza.

P. gracilipes Duft. Owad stepowy. W okolicy Warszawy b. rzadki. Jeden okaz znalazła żona moja dnia 30 czerwca 1904 r. wieczorem przy palącej się lampie.

P. dolens Sahlb. Rzadki. W. Mączyński.

P. versutus Sturm. Niezbyt pospolity. Bielany, Urle, Łazienki królewskie.

P. viduus Panzer. B. pospolity jak również i odmiana *varietas moestus* Duft.

P. atratum Duft. Bardzo rzadki, właściwy stepom. Jeden okaz znalazł p. Henryk Lgocki.

P. micans Nic. Rzadki. W. Mączyński.

P. fuliginosus Panzer. Rzadki. Raz tylko znalazłem kilka okazów w Morysunku 30 maja 1901.

P. piceus L. Niezbyt pospolity. Bielany, Natolin.

P. dorsalis Pont. Owad bardzo częsty na podgórzach kieleckich, koło Warszawy b. rzadki. Jeden okaz znalazłem na Saskiej Kępie nad brzegiem Wisły 11 kwietnia 1884. Od tego czasu nigdy go tam nie złapałem.

Synuchus.

S. nivalis Panzer. Niezbyt pospolity. Zdarza się od czasu do czasu wszędzie po lasach.

Dolichus.

D. haleuris Schaller. W okolicach Warszawy b. rzadki. Trzyma się strony południowo-zachodniej, na ziemiach gliniastych. Pierwszy okaz znalazłem 28 sierpnia 1863 r. w ogrodzie Frascati, drugi raz za rogatką jerozolimską koło glinianek 6 września 1867 r. Od tego czasu nigdy go w podanych okolicach nie natrafiłem.

Calathus.

C. fuscipes Goetze. Obie odmiany wszędzie bardzo pospolite.

C. erratus Sahlb. Równie jak poprzedni b. pospolity, szczególnie z końcem lata.

C. fuscus F. U nas bardzo rzadki. Urlo 2 czerwca 1900.

C. micropterus Duft. Również jak poprzedni w okolicach Warszawy bardzo rzadki; na podgórzach częsty. Przekłada lasy nad pola. Bielany, Natolin.

C. melanocephalus L. Wszędzie po lasach i polach b. pospolity.

C. mollis Marsham. Po lasach niezbyt pospolity.

C. piceus Marsham. Po lasach rzadko się znachodzi. Otwock 1 czerwca 1885 r., jeden okaz.

Laemostenes.

L. terricola Herbst. Można go znaleźć nawet zimą, w każdej piwnicy. Na zewnątrz ludzkich siedzib niema go wcale.

Spodrus.

S. leucophthalmus L. Tylko w piwnicach lub pod zgniłymi podłogami stajen i bram, ale daleko rzadszy od *L. terricola*. Poza obrębem wyżej pomienionego obszaru znalazłem okazów 50 we wsi Biernik podczas zrywania starej podłogi 5 września 1868 r.

Lagarus.

L. vernalis Panzer. Wszędzie po lasach i na obfitych łąkach pospolity.

Poecilus.

P. punctulatus Schaller. Wszędzie na ziemiach uprawnych pospolity.

P. Koyi Germ. W okolicach Warszawy b. rzadki. Jeden okaz znalazłem w Urlo 26 czerwca 1901 r.

P. marginalis Dejean. Również jak poprzednie b. rzadki. Jeden okaz znalazłem w Urlo 6 czerwca 1900 r. Owad ten częściej się zdarza na Wołyniu i Podolu

P. lepidus Leske. Wszędzie bardzo pospolity.

P. cupreus L. Arcy pospolity wszędzie i zawsze. Odmiana z czerwonymi udami daleko rzadsza.

P. coerulescens L. W okolicach Warszawy rzadko się zdarza. Gołławek 1 czerwca 1884 r.

P. striatopunctatus Duft. Wogóle b. rzadki. Raz tylko znalazłem 50 okazów 11 kwietnia 1884 r. na Saskiej Kępie. Od tego czasu nigdy się z nim nie spotkałem.

Pterostichus.

P. macer Marsham. Owad właściwy podgórzom, w okolicach Warszawy b. rzadki. Jeden znalazł ś. p. Józef Hornziel dnia 23 czerwca 1894 podczas wylewu Wisły na łąkach Skaryszowskich.

P. aterrimus Hrbst. Koło Warszawy i wogóle u nas bardzo rzadki. Znalazłem go dwa okazy: raz na ulicy Jasnej, zaś po raz drugi na Daniłowiczowskiej na ścianie.

P. oblongopunctatus F. Bardzo pospolity ale tylko po lasach i gajach.

P. angustatus Duft. Wogóle rzadki. Dwa okazy znalazłem w Urлу 5 czerwca 1901.

P. niger Schaller. Po lasach i gajach bardzo pospolity.

P. vulgaris L. Równie jak poprzedni.

P. nigrita F. Niezbyt pospolity.

P. antracinus Illiger. Bardzo pospolity wszędzie.

P. minor Gyll. W okolicach Warszawy niezbyt pospolity. Częściej się zdarza w lasach niż po polach.

P. strenuus Panzer. Wszędzie po lasach i po polach b. pospolity.

P. aetiops Panz. Koło Warszawy dotychczas nie znaleziony. Okazy równinowe, które w zbiorze posiadam, znalazłem w Urлу dnia 17 kwietnia 1904 w spróchniałych pniach.

P. melas Creuz. Właściwy wysokim góróm: Tatry, Szczawnica. Koło Warszawy arcz rzadki. Jeden okaz tego owada znalazłem w ogrodzie botanicznym 26 października 1899.

Abax.

A. parallelus Duft. Właściwy podgórzom i góróm i tam jest b. pospolity. Jeden okaz znalazł p. Mączyński na Bielanych w maju.

Amara.

A. rufipes Dejean. B. rzadka. Znalazłem jeden okaz na Bielanych 15 października 1867. Od tego czasu nigdy na nią w okolicach Warszawy nie natrafiłem.

A. plebeja Gyll. Wszędzie bardzo pospolita.

A. similata Gyll. Wszędzie pospolita.

A. nitida Sturm. W każdej okolicy się znajduje ale jest rzadka. Bielany, Urle.

A. communis Panz. Wszędzie pospolita.

A. lunicollis Schdte. Zdaje mi się, że *b. pospolita*, gdyż ją w każdej okolicy Warszawy w licznych okazach znajdowałem i niemal na każdej wycieczce.

A. convexior Stephens. Wogóle bardzo rzadka; p. Mączyński.

A. curta Dejean. Wogóle rzadka i nieliczna. Wilanów, Tłuszcz 17 maja 1904.

A. aenea Degeer. Wszędzie bardzo pospolita.

A. spreta Zimmermann. Wogóle niezbyt pospolita.

A. famelica Zimm. Koło Warszawy b. rzadka. W. Mączyński.

A. eurinota Panz. Niezbyt pospolita, przekłada ziemie gliniaste. Czyste 16 kwietnia 1868. Praga 8 lipca 1901 podczas powodzi.

A. familiaris Duft. Wszędzie po polach i na ścianach w mieście z wiosną i jesienią bardzo pospolita.

A. lucida Duft. Rzadsza od poprzedniej.

A. tibialis Paykul. U nas bardzo rzadka. Dotychczas znalazłem tylko jeden okaz, późną jesienią w saskim ogrodzie.

A. strenua Zimm. Jakkolwiek notowania sprzedawców są dość wysokie, to jednakże koło Warszawy ten owad należy do bardzo zwykłych. Bielany, Wilanów, Saska Kępa.

A. equestris Duft. Rzadka. Cztery okazy znalazłem w dołach do sadzenia drzewek 15 października 1892 na Saskiej Kępie od tego czasu znalazłem tylko jeden okaz 21 maja 1904 w parku Łazienkowskim.

A. ingenua Duft. Niezbyt pospolita. Fort Śliwicki 11 kwietnia 1888. Następnie pojedynczo na Bielanach i na ścianach domów w mieście.

A. cursitans Zim. Bardzo rzadka. Znalazłem dotychczas tylko jeden okaz dnia 6 września 1867 na Bielanach.

A. silvicola Zimm. Bardzo rzadka. Łazienki królewskie, jeden okaz 28 września 1904 na ścianie pomarańczarni.

A. infima Duft. Bardzo rzadka. Kilka okazów znalazłem za Pragę na piaskach Szwedzkich 11 listopada 1867, a od tego czasu nigdy na nią nie natrafiłem.

A. bifrons Gyll. Wszędzie pospolita.

A. brunnea Gyll. Po lasach. Bardzo rzadka. Urle 3 września 1901, dwa okazy.

A. apricaria Payk. Wszędzie dość pospolita.

A. fulva Degeer. Wszędzie pospolita.

A. consularis Duft. Niezbyt pospolita. Bielany, Urle.

A. aulica Panzer. Po lasach i wilgotnych gajach pospolita.

Ophonus.

O. punctulatus Dft. Bardzo rzadki. Natolin 6 czerwca 1898.

O. puncticollis Payk. Rzadki. Wierzbno 4 okazy 6 września 1867.

O. azureus F. B. Rzadki. Natolin 11 kwietnia 1899 jeden okaz. Częstszy jest w lubelskiem.

O. pubescens Müller. Wszędzie bardzo pospolity.

O. griseus Panz. Rzadszy od poprzedniego.

O. calceatus Duft. Rzadki. Częstszy na wschodzie kraju. W okolicy Warszawy tu i owdzie pojedynczo się zdarza. Wawer 1884, Urle 1900.

Harpalus.

H. aeneus F. Wszędzie i w mieście bardzo pospolity.

H. psitaceus Fourer. Rzadszy trochę od poprzedniego.

H. smaragdinus Duft. Wszędzie pospolity.

H. rubripes Duft. Również jak poprzedni.

H. latus L. Rzadki. Znajduje się tylko po gajach i lasach. Wierzbno, Urle, Tłuszcz.

H. quadripunctatus Dej. Właściwy górcom. U nas rzadki. Wierzbno 6 września 1867 sześć okazów.

H. luteicornis Duft. Po lasach i gajach ale rzadki. Wierzbno, Natolin.

H. fuliginosus Duft. U nas arcy rzadki. Znalazłem jeden okaz podczas wylewu Wisły 17 lipca 1900.

H. atratus Latr. Bardzo rzadki. Natolin 11 kwietnia 1899 dwa okazy znalezione pod zgniłym liściem.

H. laevicollis Duft. Właściwy górcom i tam jest b. pospolity, zaś koło Warszawy b. rzadki. Wierzbno 6 września 1867. Dwa okazy.

H. rufitarsis Duft. B. rzadki. Urle 26 czerwca 1900 jeden okaz.

H. honestus Duft. Bardzo rzadki. Urle 26 czerwca 1900 dwa okazy.

H. autumnalis Duft. Po polach i rowach bardzo pospolity.

H. serripes Quensel. Rzadszy od poprzedniego. Przebywa głównie na ziemiach uprawnych.

H. tardus Panz. Wszędzie po polach pospolity.

H. anxius Duft. Również jak poprzedni.

H. Froelichi Sturm. Koło Warszawy b. rzadki. Jeden okaz znalazłem w Tłuszczu 17 maja 1904.

H. modestus Dej. Również jak poprzedni. Jeden okaz znalazłem w Jasienicy dnia 24 maja 1904 w dołach po ziemniakach.

H. servus Duft. Wszędzie b. pospolity, odmiana o czerwonych pokrywach rzadsza.

H. rufus Brugm. Niezbyt pospolity. Po prawej stronie Wisły częstszy.

H. picipennis Duft. Równie jak poprzedni.

H. hirtipes Panzer. Dość pospolity.

Anisodactylus.

A. binotatus F. Wszędzie pospolity.

A. binotatus var. *spurcaticornis* pospolitszy od poprzedniego.

A. nemorivagus Duft. W okolicach Warszawy b. rzadki. W. Mańczyński.

A. signatus Panz. Wszędzie pospolity.

Diachromus.

D. germanus L. Wogóle pospolity, a miejscami bardzo liczny.

Dichirotrichus.

D. pubescens Payk. Schaum. Jeden okaz znalazłem podczas powodzi na Pradze 8 lipca 1901.

D. rufitorax Salb. Rzadki. Otwock dnia 1 czerwca 1888.

Bradycellus.

B. collaris Paykul. Rzadki. Otwock 4 czerwca 1888. Dziesięć okazów w dołkach przeznaczonych na słupki parkanu.

B. sinulis Dej. Bardzo rzadki. Jeden okaz znalazłem w Urlu 26 czerwca 1901.

Stenolophus.

S. teutonius Schrank. Wogóle dość pospolity.

S. discophorus Fisch. Koło Warszawy arcy rzadki. Jeden okaz znalazłem w Otwocku 6 czerwca 1899.

Acupalpus.

A. saturalis Dej. Bardzo rzadki. Jeden okaz znalazłem na Pradze dnia 11 kwietnia 1888.

A. dorsalis F. Wogóle dość pospolity.

Badister.

B. unipustulatus Bonelli. Wogóle rzadki. Znajdowałem go tylko po lewej stronie Wisły Wierzbno, Natolin.

B. bipustulatus F. Częstszy od poprzedniego ale także rzadki. W różnych latach tylko w Natolinie i Wierzbnie.

B. sodalis Duft. Niewiem, czy jest rzadki, musi tak jednak być, gdyż podczas 40 lat zbierania natrafiłem tylko na jeden okaz, który schwytałem w Morysunku pod gnijącym liściem.

B. peltatus Panz. Wogóle po lasach dość zwykły.

Oodes.

O. helopioides F. Wogóle rzadki. Znajdowałem go w różnych latach na Saskiej Kępie, w Czarnej Strudze i w Urlu.

Licinus.

L. depressus Payk. Należy do fauny stepowej. U nas niezmiernie rzadki. Jeden okaz znalazł na Bielanych ś. p. Karol Kloss w roku 1862.

Chlaenius.

Ch. nigricornis F. Pospolity, zwłaszcza nad brzegami Wisły po jej wylewie wiosennym.

Ch. nitidulus Schrank. Również jak poprzedni. Odmiana *tibialis* bardzo pospolita.

Ch. vestitus. Niegdyś w okolicy Powązek bardzo pospolity, od roku 1867, gdy się ta okolica zabudowała, nie znalazłem go nigdy.

Ch. tristis. Rzadki. Jeden okaz znalazłem w mieszkaniu przy palącej się lampie 1 października 1877, drugi tegoż roku 10 października na drodze do Raszyna. W. Mączyński znajdował go w Natolinie.

Ch. sulcicollis bardzo rzadki. Jeden okaz znalazłem w ogrodzie saskim 15 maja 1901, drugi okaz znalazł W. Mączyński gdzieś koło Warszawy.

Panageus.

P. crux major L. Wogóle rzadki. Wilanów, Natolin.

P. bipustulatus F. Od poprzedniego, po lasach, nieco częstszy. Natolin, Otwock.

Masoreus.

M. Wetterhalli Gyll. Wogóle b. rzadki. Znalazłem po prawej stronie Wisły 3 okazy: w Otwocku nad Świdrem 1 września 1890, Urle 23 sierpnia 1902, wysiany ze melu leśnego, Jasienica pod Tłuszczem 24 maja 1904, w dołach po ziemniakach. Nie wiem, czy owad ten był kiedykolwiek znaleziony po lewej stronie Wisły.

Lebia.

L. chlorocephala Hoffmansg. Należy do fauny podgórze, zaś koło Warszawy arcy rzadka. Znalazłem jeden okaz w Rembertowie w lesie 2 września 1873. Od tego czasu nigdy blisko Warszawy nie natrafiłem na nią.

Metabletus.

M. obscuroides Duft. Wszędzie dość pospolity.

M. pallipes Dej. Również jak poprzedni.

M. truncatellus L. Wszędzie pospolity i pospolitszy od dwu poprzednich.

Blechnus.

B. glabratus Duft. Niezbyt pospolity. Urle, Jasienica.

Dromius.

D. linearis Oliv. Rzadki. Jeden okaz znalazłem w Urle między mrówkami 13 marca 1904.

D. marginellus F. Pospolitszy od poprzedniego; w wilgotnych gajach i na ścianach budynków. Bielany, ogród saski.

D. agilis F. Po lasach pospolity.

D. quadrimaculatus Schaum. Wogóle pospolity, pod korą drzew.

D. quadrinotatus Panz. Rzadki. Łazienki królewskie 4 października 1904.

D. nigriventris Thomson. Rzadki. Saska Kępa 15 maja 1896.

D. sigma Rossi. Również jak poprzedni i także raz jeden okaz na Saskiej Kępie.

Cymindis.

C. humeralis Fourer. Po lasach tylko, niezbyt pospolity. Wawer, Otwock, Bielany, Pilawa.

C. macularis Dej. Bardzo rzadki. Dwa okazy znalazł p. Mączyński w Otwocku w lecie 1903.

Odacantha.

O. melanura L. Wogóle rzadka i nie liczna. Znajdował ją kiedyś

na łąkach gockawskich s. p. Fryderyk Osterloff. Potem znalazł trzy okazy p. W. Mączyński podczas powodzi wiślanej w lecie roku 1884. Ja sam znalazłem jeden okaz na Saskiej Kępie 23 czerwca 1897 na trawach. Pomieniony owad, wogóle częstszy jest po prawej niż po lewej stronie Wisły.

Dytiscidae.

Haliplini.

Brychnis.

B. elevatus Panz. Właściwy górom i podgórzom, zaś koło Warszawy arcy rzadki. Jeden okaz znalazł p. Mączyński w Czarnej Strudze 1 czerwca 1892. Nie wiem, czy go kto inny w obrębie powyżej podanego obszaru znalazł.

Halplus.

H. variegatus Sturm. Rzadki. Znalazłem trzy okazy w gliniance w Wierzbnie, w rok potem na Saskiej Kępie.

H. fulvus F. Wszędzie we wszystkich wodach pospolity.

H. flavicollis Sturm. Rzadki. Znalazłem na Saskiej Kępie 4 okazy.

H. ruficollis Degeer. Wogóle pospolity.

H. laminatus Schaller. Dość rzadki wszędzie.

H. fluviatilis Aubé. Dość pospolity, Wierzbno 10 sierpnia 1890.

H. lineatocollis Marsh. Rzadki. Złowiłem kilka okazów podczas przyboru Wisły dnia 13 lipca 1895.

H. confinis F. Rzadki. Wierzbno 4 września 1890.

Cnemidotus.

C. caesus Duft. We wszystkich czy stojących, czy bieżących wodach bardzo pospolity.

Pelobius.

P. tardus Herbst. Arcy rzadki. Dotychczas koło Warszawy znaleziony został tylko jeden okaz przez doktora Sznabla w Gockawku 1886 r.

Hyphydras.

H. ovatus L. F. We wszystkich wodach bardzo pospolity.

Hygrotus.

H. inequalis F. Bardzo pospolity.

H. versicolor Schall. Również jak poprzedni.

Coelambus.

C. polonicus Aubé. Zazwyczaj b. rzadki. Tu i owdzie ale tylko po prawej stronie Wisły można go znaleźć. Podczas dużych powodzi bywa częstszy i liczniejszy. I tak: znalazłem jeden okaz koło Żerania podczas wylewu 21 czerwca 1894, a zaś 15 lipca 1895 też podczas wylewu wyłowię z Wisły koło mostu od strony Pragi aż 111 okazów. Od tego czasu dopiero 23 września 1904 znalazłem dwa okazy we wsi Potoku także podczas przyboru Wisły, które z przyniesionych do domu napływków wysiałem.

C. impressopunctatus Schaller. Wszędzie bardzo pospolity.

C. confluens Fabr. Wogóle rzadki. Piaski Szwedzkie, Saska Kępa.

Dytiscidae.**Bidessus.**

B. minutissimus Germar. We wszystkich wodach pospolity.

B. geminus F. Tak samo jak poprzedni.

Deronectes.

D. elegans Sturm. Podczas powodzi, oraz w odlewiskach Wisły i innych rzek pospolity i niejednokrotnie bardzo liczny.

Hydroporus.

H. pictus F. Wszędzie dość pospolity.

H. granularis L. Niezbyt pospolity. Wierzbno 23 sierpnia 1890 cztery okazy.

H. bilineatus Sturm. Znacznie pospolitszy od poprzedniego. Wierzbno, Saska Kępa, Bielany.

H. lineatus F. We wszystkich wodach bardzo pospolity.

H. halensis F. Wogóle pospolity.

H. dorsalis F. Gdziekolwiek czasami można go znaleźć. Saska Kępa 2 lipca 1900. Poprzednio znalazł go pierwszy w Natolinie w rowie napełnionym wodą ś. p. Józef Hornziel, okazów 50, 1892 roku. Następnie w tem samym miejscu wyłowilem z wody dwukrotnie po 20 okazów w maju 1894. Tegoż roku ś. p. Hornziel znalazł podczas powodzi dwa okazy na łąkach skaryszewskich.

H. erythrocephalus L. Wszędzie pospolity.

H. rufifrons Duft. Daleko rzadszy od poprzedniego. Wilanów 10 maja 1892 okazów 9.

H. palustris L. z odmianą *vittula* Erichson. Wogóle bardzo pospolite i liczne w każdej wodzie.

H. tristis Paykul. Dość rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890 okazów 7.

H. notatus Sturm. Niezmiernie rzadki. Jeden okaz znalazłem w gliciance przy drodze raszyńskiej dnia 6 września 1867. Od tego czasu nigdy na niego nie natrafiłem i nie wiem, czy był przez kogo następnie znaleziony.

H. umbrosus Gyllh. Dość rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890 okazów 5.

H. elongatus Sturm. Wogóle pospolity: Wierzbno, Wilanów, Saska Kępa.

H. obscurus Sturm. Dość rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890 okazów cztery.

H. marginatus Duft. W okolicach Warszawy i w kraju ary rzadki. Jeden tylko okaz wyłowilem z wody 21 maja 1892 w Morysinku.

H. pubescens Gyll. Wszędzie bardzo pospolity.

H. neglectus Schaum. Rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890. Okazów 3.

Noterus.

N. clavicornis Degger. Pospolity wszędzie.

N. sparsus Marsham. Również jak poprzedni.

Laccophilus.

L. variegatus Sturm. Wogóle rzadki zawsze i wszędzie. Pierwszy go znalazł ś. p. Józef Hornziel w stawie służewskim z początkiem maja 1901 okazów 24. Jednocześnie ja też w tym samym stawie wyłowilem okazów 18. Tegoż roku znalazłem dwa okazy w Liwcu pod Urlem, a w rok potem dwa okazy na Saskiej Kępie.

L. obscurus Panz. Wszędzie bardzo pospolity.

L. interruptus Panz. Jeszcze pospolitszy.

Agabus.

A. bipustulatus L. Wszędzie dość pospolity.

A. neglectus Erch. Rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890. Okazów 2.

A. subtilis Erichson. Bardzo rzadki. Jeden okaz wyłowilem z wody w Wilanowie 21 maja 1892.

A. chalconotus Panzer. Rzadki. Wyłowilem dwa okazy z rowu koło Winnicy 10 kwietnia 1868.

A. paludosus F. Wogóle bardzo pospolity.

A. uliginosus L. Rzadki. Jeden okaz wyłowilem w zmarnowanym, ładnym niegdys stawie Sadurki 10 kwietnia 1884.

A. congener Paykul. Rzadki. Jeden okaz wyłowilem z wody w Wilanowie 21 maja 1892.

A. confinis Mars. Rzadki również jak poprzedni. Tarchomin dnia 10 kwietnia 1868 w rowie.

A. conspersus Marsh. B. rzadki. Jeden okaz wyłowilem w strumieniu w Czarnej Strudze 15 maja 1903.

A. Sturmi Marsham. Rzadki. Znalazłem dwa okazy w Wierzbnie w stawie dnia 23 sierpnia 1890.

A. fuscipennis Paykul. Rzadki. Dwa okazy znalazłem w odstepie lat kilkunastu na Saskiej Kępie.

A. undulatus Schrank. Wszędzie szczególnie w wodzie bieżącej bardzo pospolity.

A. maculatus L. Również jak poprzedni.

Ilybius.

I. fenestratus F. Wszędzie pospolity.

I. fuliginosus F. Bardzo pospolity.

I. subaeneus Erichson. Dość pospolity.

I. ater Degeer. Również.

I. obscurus Marsham. Również.

I. angustior Gyll. Rzadki. Znajdowałem go kilkakrotnie w odlewiskach Świdra pod Otwockiem.

Liopterus.

L. ruficollis Schall. Wszędzie pospolity.

Colymbetes.

C. Grapii. Rzadki. Wierzbno 23 sierpnia 1890. Okazów 3. Zresztą nigdzie go nie znalazłem.

Rauthus.

- R. conspersus* Gyll. Dość pospolity. Saska Kępa.
R. notaticollis Aubé. Wogóle w łąkach wszędzie pospolity. Saska Kępa, Czarna Struga.
R. bistriatus Er. Pospolity.
R. adpersus F. Również jak poprzednie.
R. consputus Sturm. Arey rzadki. Pierwszy okaz znalazł p. W. Mączyński na Saskiej Kępie 15 października 1892. Sam go znalazłem też na Saskiej Kępie 23 maja 1902.
R. notatus F. Pospolity wszędzie.
R. exoletus Forter. Również jak poprzedni.

Cymatopteras

- C. fuscus* L. Wogóle wszędzie pospolity.
C. Paykuli Er. Koło Warszawy bardzo rzadki. Jeden okaz znalazł na Saskiej Kępie p. Mączyński.
C. striatus L. Dość pospolity. Samice liczniejsze niż samcy.

Hydaticus.

- H. seminiger* Deg. Wogóle pospolity.
H. stagnalis E. Również jak poprzedni.
H. transversalis Pontopp. Z trzech podanych gatunków najpospolitszy.

Grapoderes.

- G. austriacus* Sturm. B. rzadki. Dwa okazy wyłowilem w Liwcu pod Urlem 7 lipca 1903.
G. bilineatus Deg. Rzadki. Wyłowilem dwa okazy z Wisły pod Żeraniem podczas powodzi 21 czerwca 1894.
G. cinereus L. Wszędzie we wszystkich wodach pospolity.
G. zonatus Hoppe. Rzadki. Znalazłem dwa okazy w Jaszce na Saskiej Kępie 14 kwietnia 1894.

Acilius.

- A. sulcatus* L. Wszędzie pospolity.
A. canaliculatus Nicolai. Rzadszy trochę od poprzedniego.

Dytiscus.

- D. latissimus* L. Znajdował go w jakiejś miejscowości pod Warszawą s. p. prezes Baumgarten. Od niego też mam jeden okaz. Gatunek ten zdaje się być u nas bardzo rzadki.
D. marginalis L. Dość pospolity.
D. dimidiatus Bergstr. Wszędzie pospolity.
D. punctulatus F. Rzadki. Łazienki królewskie 8 kwietnia 1868. Trzy okazy wyłowione w stawie koło pomarańczarni. Odtąd go nigdy nie znalazłem.
D. circumcinctus Ahrens. Wszędzie pospolity.
D. circumflexus F. B. rzadki. Jeden okaz samca znalazłem na Saskiej Kępie 14 kwietnia 1894.

Cybister.

C. laterimarginalis Degger. Wszędzie pospolity, a liczny podczas powodzi, jak wogóle wszystkie gatunki pływaków, które w czasie wylowu w większych ilościach się pojawiają.

Gyrinidae.**Gyrinus.**

G. minutus F. Dość pospolity, Wierzbno, Otwock.

G. mergus Ahr. Wszędzie pospolity.

G. natator Ahr. Rzadszy od poprzedniego.

G. urinator Illiger. Rzadki. Jeden okaz wyłowilem w Otwocku w lasze koło Świdra 12 kwietnia 1892.

G. opacus Sahlb. Po prawej stronie Wisły dość pospolity, Otwock, Saska Kępa.

G. marinus Gyll. Dość pospolity. Kilka okazów wyłowilem z łachy koło Świdra pod Otwockiem 10 września 1890.

Orectochilus.

O. villosus F. W kraju dość pospolity. Koło Warszawy arcy-rzadki. Jeden okaz znalazłem podczas powodzi na Pradze, zdjęty z płynącej gałęzi 13 lipca 1895 r.

Hydrophilidae.**Hydrophilus.**

H. caraboides L. Wszędzie b. pospolity. Odmiana *varietas* właściwie *monstruositas scrobiculatus* Panz. daleko rzadsza.

Hydrous.

H. piceus L. Wszędzie pospolity.

H. aterrimus Eschscholtz. Koło Warszawy i w oznaczonym obszarze obszaru b. rzadki. Jeden okaz znalazł przed 20 laty p. Wojciech Mańczyński na Pradze.

Limoxenus.

L. oblongus Herbst. Dość pospolity. Znajdowałem go od czasu do czasu w Sadurce za rogatkami wolskimi.

Hydrobius.

H. convexus Brullé. Rzadki. Jeden okaz znalazłem na Saskiej Kępie 14 kwietnia 1894 r.

H. fuscipes L. Wszędzie pospolity.

Helochares.

H. lividus Forster. Wszędzie bardzo pospolity.

Phylidrus.

Ph. testaceus F. Wogóle pospolity.

Ph. melanocephalus Oliv. Również jak poprzedni.

Ph. affinis Thunberg. Tak samo jak dwa poprzednie.

Cymbiodyta.

C. marginella F. Wogóle pospolita wszędzie.

Anacaena.

A. limbata F. Wogóle pospolita. Czarna Struga, Bielany.

A. globulus Paykul. Również jak poprzednia. Bardzo liczna bywa podczas powodzi.

Laccobius.

L. minutus L. Wszędzie bardzo pospolity.

L. bipunctatus F. Również jak poprzedni.

L. alutaceus Thoms. Rzadki. Jeden okaz znalazłem w łasze leśnej 10 kwietnia 1898 r. na Bielanych.

Limnobius.

L. papposus Muls. Wogóle pospolity. Liczny podczas wylewów.

L. truncatellus Thng. Również pospolity.

Chaetarthria.

Ch. seminulum Payk. Czasem podczas wylewów b. liczna. Czarna Struga 15 maja 1903 r., okazów 50.

Berosus.

B. luridus L. W wodach stojących b. pospolity. Szczególniej lubi zarosnięte silnie łachy.

B. signaticollis Charpentier. Rzadszy od poprzedniego. Najwięcej okazów znalazłem na Saskiej Kępie.

Sphaeridium.

S. bipustulatum F. i *S. scarabaeoides*. Oba gatunki w kupkach nawozu bydłowego i konskiego na pastwiskach b. pospolite.

Cercyon.

C. littoralis Gyll. W szlamie i piasku nadbrzeżnym pospolity.

C. obsoletus Gyll. W gnoju na pastwiskach pospolity.

C. haemorrhoidalis F. W gnoju na pastwiskach i w zbutwiałych wilgotnych pniakach pospolity, ale nie liczny.

C. flavipes F. W gnoju pospolity.

C. melanocephalus L. W gnoju pospolity i liczny.

C. lateralis Mars. Rzadszy od poprzedniego, również w nawozie.

C. aquaticus Lap. W szlamie nadwodnym dość pospolity. Czarna Struga 15 maja 1903 r. Okazów 6.

C. unipunctatus L. Wogóle dość pospolity.

C. centrimaculatus Sturm. Wogóle dość rzadki. Przebywa w gnoju lub w szlamie. Dwa okazy znalazłem na Saskiej Kępie 10 kwietnia 1868 r.

C. quisquillus L. Rzadki. Jeden okaz znalazłem w Czarnej Strudze dnia 1 czerwca 1892 r.

C. analis Paykul. W gnoju bardzo pospolity i liczny. Wilga 11 lipca 1892 r. Okazów 30.

C. ustulatus Preyss. Wszędzie pospolity.

Cryptopleurum.

C. atomarium Oliv. Wszędzie na pastwiskach w gnoju zwierzęcym bardzo pospolite i liczne.

Coelostoma.

C. orbiculare F. W szlamie i mule nadwodnym oraz w wodach stojących pospolita.

Spercheus.

S. emarginatus Schaller. W wodach stojących pospolity. Najwięcej mam okazów ze stawu Sadurki, gdzie indziej jest mniej liczny.

Helophorus.

H. tuberculatus Gyll. Rzadki. Znalazł go najpierw s. p. Józef Hornziel podczas powodzi na łąkach Skaryszewskich 13 czerwca 1894. Znalazłem też sam jeden okaz w Jasienicy, w dole po ziemniakach, 17 maja 1904.

H. nubilus F. Wszędzie w wodach i pniach zbutwiałych pospolity. Bardzo licznie można go znajdować podczas powodzi.

H. equalis Thoms. Bardzo rzadki. Jeden okaz. Czarna Struga 1 czerwca 1892.

H. aquaticus L. Wszędzie w wodach stojących bardzo pospolity. Wielkość owada częstokroć bardzo się różni.

H. griseus Herbst. Również jak poprzedni.

H. dorsalis Marsh. Rzadki. Jeden okaz znalazłem podczas powodzi dnia 8 lipca 1901 na Pradze. Resztę okazów znalazłem w kraju, ale w miejscowościach bardziej oddalonych.

H. nanus Sturm. Niezbyt pospolity. Sadurka 11 kwietnia 1884.

H. granularis. Pospolity i liczny wszędzie.

H. aeneipennis Thoms. Rzadki. Trzy okazy znalazłem w różnych odstępach czasu w stawie Sadurki.

Hydrochus.

H. carinatus Germ. Wogóle pospolity.

H. brevis Herbst. Koło Warszawy rzadki, w dalszych okolicach pospolity. Dwa okazy znalazłem też 21 kwietnia 1868 r. w stawie Sadurki.

H. elongatus Germ. Wogóle pospolity.

H. angustatus. Koło Warszawy i wogóle b. rzadki. Jeden okaz wyłowilem z łąchy w Morysinku 24 maja 1892. Od tego czasu nigdy go nie znalazłem i nie wiem, czy był u nas w kraju znaleziony.

Ochtebius.

O. bicolor Germar. Koło Warszawy b. rzadki. Znalazłem dotychczas jeden okaz, wysiany z napływków podczas wylewu Wisły 8 lipca 1901 r. w Żeraniu.

O. marginellus Latr. Rzadki. Czarna Struga 27 maja 1902, Praga, wylew Wisły 8 lipca 1901.

O. riparius Illiger. Wszędzie, po wodach pospolity.

Hydraena.

H. palustris Erichson. Koło Warszawy b. rzadka. Jeden okaz znalazł p. W. Mączyński w Czarnej Strudze dnia 1 czerwca 1892. Na podgórzach pospolitsza.

H. riparia Kugelan. Rzadka. Trzy okazy wydobyłem ze zbutwiałych liści z nad brzegu kałuży w lesie w Natolinie 23 czerwca 1904.

Georyssidae.

Georyssus.

G. crenulatus Rossi. Wszędzie nad brzegami wód w szlamie i próchnicznym piasku bardzo pospolity.

Parnidae.

Esolus.

E. angustatus Müller. Rzadki. Jedyny gatunek z rodziny Elmini, który koło Warszawy dotychczas znalazłem. Wogóle wszystkie gatunki przebywają w strumieniach górskich o dnie kamienistym. Czarna Struga 1 czerwca 1892. Okazów cztery ze strumienia wyłowionych.

Potamophilus.

P. acuminatus F. Rzadki. Dwa okazy znalazłem w gliniance koło Powązek dnia 17 kwietnia 1864, a od tego czasu jeden okaz d. 20 czerwca 1894 podczas powodzi na Pradze. Pan Mączyński znalazł dwa okazy też podczas powodzi na Bielanych w lipcu 1900.

Parnus.

P. prolifericornis F. Wszędzie w wodach stojących i nad brzegami strumieni w szlamie bardzo pospolity.

P. luridus Er. Rzadki. Dwa okazy wyłowilem podczas wylewu Wisły 8 lipca 1901 koło Żerania.

P. obscurus Duft. Niezbyt rzadki. Dwa okazy wyłowilem podczas przyboru Wisły na Pradze 13 lipca 1895.

P. auriculatus Panzer. Rzadki. Dwa okazy wyłowilem podczas przyboru Wisły na Pradze 14 lipca 1895.

P. nitidulus Heer. Wogóle nad brzegami wód bieżących i stojących tu i owdzie pospolity.